

การศึกษาการใช้พิพิธภัณฑน์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวอัญชลีรัตน์ มลิณาสุต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3310-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF USING MUSEUM AS LEARNING RESOURCE FOR ORGANIZING
TEACHING AND LEARNING ART EDUCATION AT THE LOWER SECONDARY
EDUCATION LEVEL IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Unchalerut Milindasuta

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-3310-7

481758

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

นางสาวอัญชลิรัตน์ มลิณฑสุต : การศึกษาการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร. (A STUDY OF USING MUSEUM AS LEARNING RESOURCE FOR ORGANIZING TEACHING AND LEARNING ART EDUCATION AT THE LOWER SECONDARY EDUCATION LEVEL IN BANGKOK METROPOLIS) อ.ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัมโป ติรณสาร, 182 หน้า. ISBN 974-14-3310-7

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยครูสอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 138 คน และเจ้าหน้าที่ของทางพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ด้านการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.35$) ในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ
- 2) ด้านลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ของครูศิลปะ 2.1) ขั้นตอนเตรียมพร้อมก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.30$) โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ 2.2) ขั้นตอนทำกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.02$) ในเรื่องการใช้แหล่งข้อมูลความรู้ที่ทางพิพิธภัณฑ์จัดทำขึ้นในการเผยแพร่ อย่างเช่น เอกสารหรือแผ่นพับ 2.3) ขั้นตอนผลภายหลังการใช้พิพิธภัณฑ์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.19$) ในเรื่องประเมินผลการใช้พิพิธภัณฑ์ ด้วยการจัดกลุ่มอภิปราย
- 3) ด้านประโยชน์ของการใช้พิพิธภัณฑ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}=4.61$) โดยเฉพาะในเรื่องที่ผู้เรียนสามารถได้ศึกษาผลงานศิลปะที่หลากหลาย
- 4) ด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาทัศนศิลป์ ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.06$) ในเรื่องการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย รวมถึงขอให้ทางพิพิธภัณฑ์จัดทำข้อมูลเฉพาะเรื่อง หรือ ตามความต้องการของโรงเรียน เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้สำหรับผู้เรียน เช่น ห้องสมุด และ web site เป็นต้น ส่วนเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก($\bar{X}=3.75$) ในเรื่องการเน้นความร่วมมือระยะยาวและการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย และร่วมกันสรุปวัตถุประสงค์ และเป้าหมายทางการจัดการเรียนการสอนในพิพิธภัณฑ์

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

สาขาวิชา ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อนิสิต..... อัญชลิรัตน์ มลิณฑสุต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อัมโป ติรณสาร

#4583840027 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD: USING MUSEUM / LEARNING RESOURCE / LOWER SECONDARY EDUCATION LEVEL / ART EDUCATION

MISS UNCHALERUT MILINDASUTA : A STUDY OF USING MUSEUM AS LEARNING RESOURCE FOR ORGANIZING TEACHING AND LEARNING ART EDUCATION AT THE LOWER SECONDARY EDUCATION LEVEL IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. AMPAI TIRANASAR , Ph.D., 182 pp. ISBN 974-14-3310 -7.

The purpose of this study was to investigate the use of museum as learning resource for organizing teaching and learning art education at the lower secondary education level in Bangkok Metropolis.

The sample of 138 art teachers at the lower secondary education level in Bangkok and 6 officers of art museum and gallery in Bangkok were selected for the study. The data were collected by using questionnaires and interviews were analyzed by using percentage, arithmetic means, standard deviation, and data analysis.

The results were as follows:

1. In terms of the use of museum as learning resource for organizing teaching and learning art education to develop students' knowledge and ability according to learning standards of art subject group (applied art), most teachers agreed that cultural understanding had an influence on art creation at the level of $\bar{X} = 4.35$.

2. In terms of the use of museum as learning resource for organizing teaching and learning art education of art teachers, the results were as follows:

2.1 At the stage of preparation, most teachers agreed especially on the quality of art work to be displayed at the museum at the level of $\bar{X} = 4.30$.

2.2 At the stage of doing the activities at the museum, most teachers agreed on the use of resource provided by the museum such as documents or pamphlets at the level of $\bar{X} = 4.02$

2.3 At the stage of conclusion after the museum visit, most teachers agreed on the evaluation of the use of the museum by means of group discussion at the level of $\bar{X} = 4.19$.

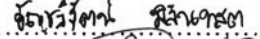
3. In terms of the benefits of the use of museum as learning resource for organizing teaching and learning art education, most teachers agreed that students had an opportunity to study a variety of art work at the level of $\bar{X} = 4.61$.

4. In terms of the cooperation between schools and museums to enhance art education, most teachers agreed at the level of $\bar{X} = 4.06$ on the communication between the school and the museum for better understanding in their needs including the request from the school for the museum to provide specific resources such as libraries and websites. For the officers of art museum, most of them agreed at a high level of $\bar{X} = 3.75$ on long-term cooperation and communication schools and museums for better understanding in their needs including the cooperation in determining the objectives and goals in teaching and learning art education.

Department Art Music and Dance Education

Field of study Art Education

Academic year 2548

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ เพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตา ให้คำปรึกษา และคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตรีณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์ ซึ่งเป็นประธานและกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในทุกๆด้าน และเป็นแรงผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้เฝ้าคอยชื่นชมในความสำเร็จของลูก อีกทั้งพี่ชาย น้องชาย พี่ๆ และเพื่อนทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลืออันเป็นประโยชน์ยังต่องานวิจัยฉบับนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
องค์ประกอบการเรียนการสอน.....	12
การเรียนการสอนศิลปศึกษา.....	15
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.....	28
แหล่งการเรียนรู้.....	34
พิพิธภัณฑ์.....	41

บทที่	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75
งานวิจัยในประเทศ.....	75
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	79
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	87
กลุ่มตัวอย่างประชากร.....	87
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	88
การรวบรวมข้อมูล.....	90
การวิเคราะห์ผลข้อมูล.....	91
การนำเสนอผลการวิจัย.....	92
การสรุปและรายงานผล.....	92
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	131
สรุปผลการวิจัย.....	131
อภิปรายผลการวิจัย.....	138
ข้อเสนอแนะ.....	150
รายการอ้างอิง.....	151
ภาคผนวก.....	156
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	182

1. สถานภาพทั่วไปของครูศิลปศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม.....	95
2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และความสามารถตามมาตรฐาน การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์).....	98
3. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการ สอนวิชาศิลปศึกษา ของครูศิลปะ ในขั้นการเตรียมพร้อมก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑ์.....	99
4. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการ สอนวิชาศิลปศึกษา ของครูศิลปะ ในขั้นการทำกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์.....	101
5. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการ สอนวิชาศิลปศึกษาของครูศิลปะ ในขั้นสรุปผลภายหลังการใช้.....	103
6. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้พิพิธภัณฑ์ในการ จัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา.....	104
7. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนและ พิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาศิลปศึกษา.....	105

8. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ
ครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการใช้พิพิธภัณฑ์
ในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้และความ
สามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)..... 106
9. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ
ครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการใช้พิพิธภัณฑ์
ในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษา 108
10. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ
ครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในด้านประโยชน์
ของการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา..... 110
11. จำนวนและค่าร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของ
ครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการสร้างความ
ร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาศิลปศึกษา..... 111
12. สถานภาพทั่วไปของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ที่ตอบแบบสอบถาม..... 113
13. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอน
วิชาศิลปศึกษา ในด้านบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ด้านการส่งเสริมการ
ศึกษา..... 115
14. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอน
วิชาศิลปศึกษา ในด้านสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์
เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาทัศนศิลป์..... 117

15. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่
พิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้พิพิธภัณฑ์
เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้านบทบาท
และหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ด้านการส่งเสริมการศึกษา ในเรื่องการจัดแสดง.....118
16. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่
พิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้พิพิธภัณฑ์
เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้านบทบาท
และหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ด้านการส่งเสริมการศึกษา ในเรื่องการบริหาร.....119
17. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่
พิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้พิพิธภัณฑ์
เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้านบทบาท
และหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ด้านการส่งเสริมการศึกษา ในเรื่องการประชุมสัมพันธ์.....120
18. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่
พิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้พิพิธภัณฑ์
เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในด้านการสร้าง
ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการศึกษาในวิชาทัศนศิลป์.....121
19. ตารางสถานภาพทั่วไปของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ที่ให้การสัมภาษณ์122
20. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์
เกี่ยวกับ ด้านบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ด้านการส่งเสริมการศึกษา เรื่องการ
จัดการแหล่งของพิพิธภัณฑ์ ทั้งนิทรรศการแบบถาวร, นิทรรศการแบบชั่วคราว
และนิทรรศการเคลื่อนที่ ในการส่งเสริมการศึกษา124

21. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกี่ยวกับ ด้านบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติด้านการส่งเสริมการศึกษา เรื่องการบริการและกิจกรรมต่างๆ ของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ต่อความต้องการทางด้านการศึกษาที่มีในปัจจุบัน125
22. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกี่ยวกับ ด้านบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติด้านการส่งเสริมการศึกษา เรื่องการประชาสัมพันธ์ของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กับการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและความเพียงพอของข้อมูล126
23. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกี่ยวกับ ด้านการสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้เรียน.....128
24. จำนวนและคำร้อยละของความคิดเห็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา129